

ΜΑΡΟΥΛΑ ΒΙΟΛΑΡΗ - ΙΑΚΩΒΙΔΟΥ

Είναι η πρώτη Κύπρια δημοσιογράφος. Η «Νεφέλη» του Απελευθερωτικού Αγώνα. Η Μαρούλα Βιολάρη - Ιακωβίδου έζησε από κοντά την σύγχρονη κυπριακή Ιστορία και την έχει καταγράψει όχι μόνο με τη δημοσιογραφική της πένα, αλλά και μέσα από βιβλία λογοτεχνίας και ποίησης. Έντονη και σημαντική είναι η προσφορά της τόσο στην κοινωνική, όσο και στην πολιτιστική ζωή του τόπου.

Η πρώτη Κύπρια δημοσιογράφος

«Έπρεπε να νικήσω τις προκαταλήψεις. Δεν εμπιστεύονταν εύκολα μια γυναίκα»

ΤΗΣ ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ ΣΟΛΩΜΩΝΙΔΟΥ ΔΡΟΥΣΙΩΤΟΥ

Πώς νιώθετε κάθε Ιούλη όταν κοντεύει η επέτειος του πραξικοπήματος και της εισβολής; Συγκλονισμένη διότι τον Ιούλιο του 1974 τον έζησα στιγμή με στιγμή ως συντάκτρια στο τηλεοπτικό δελτίο ειδήσεων του ΡΙΚ.

Πού σας βρήκε το πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου; Στο σπίτι να ετοιμάζομαι να ξυπνήσω το γιο μου Ευέλθοντα και την κόρη μου Ελένη για να πάμε θάλασσα. Όταν πήγα στο ΡΙΚ το βρήκα στρατοκρατούμενο. Μεταδίδονταν ανακοινώσεις που έδιναν οι στρατιωτικοί και άρχισα να πλάη με την συνειδησή μου, όμως δεν είχαμε και πολλά περιθώρια να αντιδράσουμε διότι υπήρχαν ακόμη και στο στούντιο ένοπλοι στρατιώτες, αλλά και ένοπλοι συνάδελφοι, οι οποίοι είχαν παρασυρθεί από την αγάπη τους για την Ελλάδα και την ένωση.

Και εσείς πιστεύατε στην ένωση... Είχα την ευλογία να συμμετέχω στον Απελευθερωτικό Αγώνα της ΕΟΚΑ για την ένωση. Μετά είχα την τραγωδία να ζήσω όλες τις επιθέσεις της ΕΟΚΑΒ και όλη την πορεία προς την καταστροφή.

Οι συνάδελφοί σας στο ΡΙΚ με τα όπλα... Αφηρητέψαν τώρα, αλλά μετά την εισβολή συνέχισαν την υπηρεσία τους σαν να μην συνέβη τίποτα, βέβαια είχαν ενδοχές αλλά δεν είπαν μεα κυβρα.

«Ήμουν ανυπότακτη, δεν έμπαινα εύκολα σε καλούπια»

Γιατί περιμένατε μέχρι το 2001 για να εκδώσετε το βιβλίο «Μνήμη του 1974»; Κατά τη διάρκεια της υπηρεσίας

μου στο ΡΙΚ το μόνο που μπόρεσα να κάνω ήταν να εκδώσω τις σελίδες του Απελευθερωτικού Αγώνα που θεώρησα ότι ήταν αναγκαίες. Οι «Μνήμες του 1974» ήταν μια κατάθεση ψυχής και δεν ένιωθα έτοιμη να την κάνω.

Τι ρόλο έπαιξε το ΡΙΚ την εποχή του πραξικοπήματος; Ήταν η μόνη φωνή από τα ερτζιανά και είχε παραπλανήσει τον κόσμο, έδωσε την εικόνα μιας επερχόμενης σωτηρίας, της ένωσης με την Ελλάδα.

Τις μιάρες μέρες της εισβολής... Άρχισα να υπεύθυνη ενημέρωση και καθοδήγηση του κόσμου. Τότε ο σύζυγός μου είχε και την ευθύνη της μετάδοσης των μηνυμάτων του Ερυθρού Σταυρού και αυτό βοήθησε να συναντηθούν πολλές οικογένειες. Συνάδελφοι με κίνδυνο της ζωής τους κάλυψαν τα γεγονότα και μόνο από το αρχείο του ΡΙΚ μπορεί κανείς να βρει τις συγκλονιστικές μαρτυρίες.

Ποια σκηνή δεν φεύγει από το μυαλό σας από εκείνες τις ημέρες; Μια προσωπική στιγμή όταν στη δεύτερη φάση της εισβολής είχαμε οδηγίες να πάμε στον αστυνομικό σταθμό της Δευτεράς. Ο άντρας μου με τα παιδιά μας με άφησαν εκεί και έφυγαν χωρίς να ξέρω πού πήγαιναν. Πέρασαν τρεις μέρες για να μάθω ότι πήγαν στο χωριό μου τα Σπήλια. Εγώ ήμουν στο Τρόδοσ και από εκεί ενημερώναμε με ραδιοφωνικά δελτία τον κόσμο διότι η τηλεόραση είχε σιγήσει για λίγο διάστημα.

«Όπως όλοι οι δημοσιογράφοι στην έντυπη δημοσιογραφία ξεκινούσαμε τη σταδιοδρομία μας με τα πάντα, από μικρές ειδήσεις μέχρι διανυκτερεύοντα φαρμακεία και μετά δικαστηριακό ρεπορτάζ».

Τέτοιες στιγμές συνειδητοποιείς ότι η δημοσιογραφία είναι λειτουργική.

Ξεκινήσατε δημοσιογραφία... Το 1955 και ήμουν η πρώτη γυναίκα.

Γιατί γίνετε δημοσιογράφος; Μετά από τη βράβευσή μου με το «Σεβέριο Βραβείο» κατά την αποφοίτησή μου από το Παγκύπριο Γυμνάσιο με ζήτησε ο διευθυντής της εφημερίδας «Έθνος» Βίας Μαρκίδης και ο διευθύνων σύμβουλος Ζή-

νων Σεβέρης να εργαστώ στην εφημερίδα. **Τι θέλατε να σπουδάσετε;** Ήθελα να ακολουθήσω την επιθυμία των γονιών μου, να γίνω δασκάλα, ένα αξιοπρεπές επάγγελμα για μια γυναίκα. Πήγα όμως στην εφημερίδα και στην πορεία αντιλήφθηκα ότι δεν είχα δικαίωμα να αποτύχω.

Τι θέμα καλύπτετε; Στην αρχή όπως όλοι οι δημοσιογράφοι στην έντυπη δημοσιογραφία ξεκινούσαμε με τα πάντα, από μικρές ειδήσεις μέχρι

διανυκτερεύοντα φαρμακεία και μετά δικαστηριακό ρεπορτάζ. Εγώ επειδή συμμετείχα στον Απελευθερωτικό Αγώνα κάλυπτα και πολιτικές εξελίξεις, τις συγκρούσεις με τους Άγγλους, τις διαδηλώσεις, πήγαινα στην Αρχιεπισκοπή για να πάρω πληροφορίες από τον Μακάριο.

Εμπιστεύονταν ένα κορίτσι των 18 να καλύπτει πολιτικό ρεπορτάζ; Είμαστε η γενιά που ωρίμασε γρήγορα λόγω του Αγώνα. Ως μαθήτρια είχα λάβει μέρος στις διαδηλώσεις του Δεκεμβρίου 1954 με επικεφαλής τους ήρωες συμμαθητές μου Ιωάνη Νικολάου και Μάκη Γιωργάλλα. Η 1η Απριλίου βρήκε έτοιμη τη δική μου γενιά διότι είχαμε μεγαλώσει με το όραμα της ένωσης. Από μικρή οι γονείς μας πριν κοιμηθούμε μας έβαζαν να κάνουμε στρατεύκη παρακαλώνας να νικήσουν οι Έλληνες το 1940 και να γίνει η ένωση με την Ελλάδα.

Η ανεξαρτησία το 1960... Ήταν μεγάλη απογοήτευση. Τον Φεβρουάριο του 1959, είχα μετακινηθεί στην εφημερίδα Εθνική, η οποία θα εξέφραζε περισσότερο τον Αγώνα. Κυκλοφόρησε 17 Φεβρουαρίου και μας βρήκαν οι συμφωνίες 19 Φεβρουαρίου του 1959. Γνωρίζαμε ότι γίνονταν επαφές, αλλά δεν μπορούσαμε να φανταστούμε ότι θα κατέληγαν στην υπογραφή συμφωνίας.

Ποιο ήταν το μεγαλύτερο λάθος του Αγώνα, μήπως το ότι δεν ήταν σωστά οργανωμένοι ώστε να αντέξει στο χρόνο; Ο Αγώνας δεν ήταν λάθος, ήταν ένας αναρροπόμενος και ήταν φυσικό να συναντήσει προβλήματα στην οργάνωση και μάλιστα μετά την εμπλοκή του τουρκικού στοιχείου. Δεν μπορούμε να καταλογίσουμε έλλειψη πολιτικής κρίσης ή διορατικότητας. Θέλαμε να αποτινάξουμε τον αγγλικό ζυγό, ήμασταν έτοιμοι να δώσουμε ακόμα και τη ζωή μας.

Οι ήρωες που έδωσαν τη ζωή τους σήμερα θα είναι ήσυχτοι στον τάφο; Όχι, αλλά εκείνοι είναι οι πιο τυχεροί.

Διότι έφυγαν νωρίς; Ναι και δεν έζησαν όλα αυτά που ζούμε εμείς που μας πικραίνουν και μας βαραίνουν κάθε μέρα.

Υπάρχουν ήρωες τις μέρες μας; Σήμερα η έννοια του ήρωα έχει διευρυνθεί. Πέρα από τους πεσόντες, ήρωες είναι και οι εγκλωβισμένοι (όσοι απέμειναν) και οι εκτοπισμένοι για 34 χρόνια, ο καθέννας στα δικά του μέτρα.

Τι κρατήσατε από τη Νεφέλη του Αγώνα; Τα πάντα, δεν έχω αλλάξει, μπορεί να έχω διαφοροποιήσει τη θώρηση της ζωής. Αξιολογώ το παρελθόν αλλά στέκομαι στο παρόν για να δημιουργήσω ό,τι μπορώ για το μέλλον.

Το βιβλίο σας «Νεφέλη» με τις εμπειρίες του Αγώνα ήθελε και αυτό μετά από πάρα πολλά χρόνια. Είναι η αυτοβιογραφία μου και όσο εργαζόμουν στο ΡΙΚ τον χρόνο μου τον αφιέρωνα στη δουλειά, στο σύζυγο και τα παιδιά μου. Η οικογένεια είναι για μένα το παν. Όταν αφηρημένα αποφάσισα ότι ήλθε η ώρα να καταγράψω ορισμένα πράγματα. **Ποιο θεωρείτε έργο ψυχής;** Νομίζω η «Νεφέλη» αλλά και μερικά από τα ποιήματά μου όπου καταγράφονται όλα τα συναισθήματά μου.

Καθημερινή καταγραφή της σύγχρονης Ιστορίας

Ζήσατε τα δυο καθαριστικά γεγονότα της σύγχρονης ιστορίας της Κύπρου. Πώς βλέπετε το παρόν και το μέλλον της Κύπρου; Δύσκολη ερώτηση. Οι Τουρκοκύπριοι νομίζω ότι δεν έχουν πια τη δύναμη να ορθώσουν τη φωνή τους, διότι έχουν γίνει μειοψηφία με τους έποικους να πλειοψηφούν. Οι Τουρκοκύπριοι θέλουν να ζήσουν μαζί μας σε μια κοινή πατρίδα, αλλά μόνο με το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων μπορεί να επιτευχθεί. Όσο αργούμε τόσο δυσκολεύεται η λύση του Κυπριακού.

Έχετε βιώματα με Τουρκοκύπριους; Ναι, όταν ήμουν μικρή ερχόντουσαν στο σπίτι μας στο χωριό Σπήλια οι Τουρκοκύπριοι δασοφύλακες. Έτρωγαν μαζί μας, μας προσκαλούσαν στο σπίτι τους. Χαίρμασταν και πονούσαμε μαζί με τους Τουρκοκύπριους. Ο διαχωρισμός έχει δυσκολέψει τα πράγματα.

Πότε ξεκίνησε ο διαχωρισμός; Από το 1956 όταν έγινε η σύλληψη του Ιάκωβου Πατάτσου στην περιοχή Αγίου Κασσιανού, μετά την εκτέλεση Τουρκοκύπριου αστυνομικού. Τότε άρχισε η καχυποψία μεταξύ των δυο κοινοτήτων, υπήρχε και η τρομοκρατική τους οργάνωση ΤΜΤ που τους καθοδηγούσε. Ο στόχος τους από τότε ήταν ο διαχωρισμός και δυστυχώς δεν προλάβαμε να τον αποτρέψουμε.

Πώς κάλυψε τον Αγώνα η δημοσιογραφία; Προσωπικά έπαιρνα μέρος της απληλογραφίας της Οργάνωσης από το κέντρο που ήταν στο υπόγειο της εταιρείας Ζαχαρωτών ΣΤΕ, την παρέδινα στον σύζυγό μου στην εφημερίδα Έθνος και ένα άλλο μέρος στην εφημερίδα Ελευθερία. Οι δημοσιογράφοι έκαναν στο ακέραιο το καθήκον τους, δεν έμειναν απαθείς και κατέγραψαν με πολλή ευαισθησία τον Αγώνα.

Είχατε ελευθερία διακίνησης; Είχαμε τα δελτία ελευθερίας επικοινωνίας και έτσι μπορούσα να κυκλοφορώ.

Είχατε δικό σας αυτοκίνητο; Ναι, το 1957 είχα αγοράσει αυτοκίνητο. Τότε ελάχιστες γυναίκες οδηγούσαν.

Νιώθατε φόβο; Βέβαια, πολλές φορές γιατί το αυτοκίνητό μου το χρησιμοποιούσαν τα παιδιά της ομάδας και δεν ήξερα ποτέ αν είχε μέσα κάτι απαγορευμένο. Όταν με σταματούσαν οι Άγγλοι για έρευνα, έτρεμα. Έτσι επισπούσα κόλπα για παραπλάνηση. Στην παθητική αντίσταση, παραδείγματος χάρι, όταν με σταματούσαν για έρευνα, ανέμελα τάχατες έβγαζα το πακέτο μου, άναβα ένα αγγλικό τσιγάρο και τους πρόσφερα και εκείνο. Αυτό το κόλπο έπαινε.

Είστε άνθρωπος πρωτοπόρος. Ναι, ήμουν ανυπότακτη, δεν έμπαινα εύκολα σε καλούπια και ευτυχώς σε αυτό με στήριξαν οι γονείς μου. Όταν ξεκίνησα να δουλεύω η μητέρα μου είχε πολλές φορές προσεγγιστεί από διαφόρους που της έλεγαν ότι μόνο οι πρόστυχες κυκλοφορούν τα βράδια. Τους απαντούσε ότι με έμαθε να σέβομαι τον εαυτό μου. Οι γονείς μου ήταν πολύ σοφοί και η στήριξή τους μου έδωσε τη δύναμη να προχωρήσω.

Πληρώσατε τίμημα; Ναι, δεν γλύτωσα από τα κουτσουμπολιά και τότε έλεγαν «παρά να βγει το όνομά σου καλύτερα να βγει το μάτι σου».

Ποια ήταν η μεγαλύτερη δυσκολία; Το ότι έπρεπε να νικήσω τις προκαταλήψεις. Δεν εμπιστεύονταν εύκολα μια γυναίκα. Θυμάμαι ο δημοσιογράφος Θεμιστοκλής Δέρβης μου αποκάλυψε ότι όταν με πρωτοπροσέλαβαν στο Έθνος τους ρώτησε «γιατί προσλάβατε αυτή τη ροκλόα» και του απάντησα ότι πίστευα πως θα ήμουν καλή. Αργότερα μου έδωσε μια από τις πιο καλές συνεντεύξεις που είχα στη σταδιοδρομία μου. Τίποτα δεν αποκτάται μόνο του, πρέπει να παλέψεις.

Πώς είναι ο καλός δημοσιογράφος; Εκείνος που σέβεται τον συνομιλητή και την πηγή του. Ο δημοσιογράφος πρέπει να έχει ήθος, γνώσεις, αξιοπιστία.

Θυσιάζατε μια ειδηση για χάρη μιας πηγής; Δεν ήθελα να εκθέσω ποτέ κανέναν, προτιμούσα να χάσω την ειδηση, αν μάλιστα δεν ήταν εθνικού ενδιαφέροντος.

Ο σύντροφος στη ζωή

Ο Γιώργος Ιακωβίδης σάς καθόρισε; Ναι, σημάδεψε και διαμόρφωσε τη ζωή μου. Τον γνώρισα την πρώτη μέρα στο γραφείο, ήταν ο δάσκαλος μου στη δημοσιογραφία και ο σύντροφός μου στον Αγώνα και στη ζωή. Ήταν ένας δυναμικός άνθρωπος. Είμαστε μαζί για 50 χρόνια, στη δουλειά και στο σπίτι. Φροντίζαμε μαζί τα δυο μας παιδιά και είμαστε πολύ δεμένη οικογένεια. Τα εγγόνια μας είναι το πιο ωραίο συναισθημα.

Καταφέρατε στη ζωή ότι είχατε ονειρευτεί; Θα ήθελα να κάνω πολύ περισσότερα, να βοηθήσω περισσότερους ανθρώπους, να διαβάσω περισσότερα βιβλία, να γράψω, θέλω πολλά ακόμα πράγματα να κάνω. **Τι γράφετε σήμερα;** Δυστυχώς αφότου έφυγε ο Γιώργος πριν τρία χρόνια δεν μπόρεσα να γράψω κάτι σημαντικό, προσπάθησά ακόμα να ξεπεράσω την απώλειά.

Συνομιλία με τα παιδιά μου

(Από τη συλλογή «Ψηφίδες ποίησης»)

Κάθε φορά που ηχούν οι σειρήνες στις οκτώ και είκοσι το πρωί ο πόνος τρυπά την καρδιά και η θύμηση γαντζώνει εκεί που η ζωή σταμάτησε απότομα και κάρφωσε στο πάτωμα τα βήματά μου που κατευθύνονταν προς τα κρεβάτια σας να σας ξυπνήσω για εκδρομή στην πόλη του Ομήρου και του Πράξανδρου.

Ξεκαρφώνω τα πόδια από το πάτωμα και κοιτάζω απ' το παράθυρο. Καπνοί σκεπάζουν τον ουρανό της Λευκωσίας Εκρήξεις δονούν την ατμόσφαιρα.

Θάψαμε στο Προεδρικό άκρτα και αδάρκρτα ως «μεν» και «δε» όσα κερδήθηκαν μ' ολοκαυτώματα και χορούς λεβεντιάς με καθημερινή αναμέτρηση με το θάνατο.

Κάθε φορά που ηχούν οι σειρήνες στις οκτώ και είκοσι το πρωί Οι νεκροί ρωτούν τους ζωντανούς Πώς χώρεσε τόση αφροσύνη Σε μια μόνο στιγμή.

«Η ελευθερία δεν πρέπει να γίνεται ασυδοσία»

Πώς ήταν το ξεκίνημα των ειδήσεων της τηλεόρασης; Έγινε το πρώτο τηλεοπτικό δελτίο στις 28 Ιανουαρίου 1968, υπεύθυνος ήταν ο σύζυγός μου, ο οποίος είχε σταλεί για ειδική εκπαίδευση στις ΗΠΑ. Ήταν πραγματικά μια πρωτόγνωρη εμπειρία. Έπρεπε να υπολογίζουμε το κείμενο με την εικόνα, δεν είναι όπως σήμερα που χρησιμοποιούνται σκηνές αρχείου και άλλα οπτικά μέσα για επένδυση της ιστορίας.

Γινόντουσαν επεμβάσεις; Πάντα γίνονταν επεμβάσεις από όλες τις κυβερνήσεις. **Ζήσατε την εποχή που οι τηλεοπτικές ειδήσεις ξεκινούσαν με τη φράση «Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας»;** Ναι, αυτό γινόταν για δεκαετίες, δεν υπήρχε η σημερινή διερευνητική δημοσιογραφία, τότε μεταδίδαμε τις ανακοινώσεις από την κυβέρνηση, από το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών, από την Αστυνομία.

Πώς βλέπετε τη δημοσιογραφία σήμερα; Βρίσκεται σε υψηλά επίπεδα, αλλά πιστεύω ότι η ελευθερία δεν πρέπει να γίνεται ασυδοσία. Δεν μπορείς για παράδειγμα να μπαινεις στην προσωπική ζωή του άλλου, επειδή αυτό θα σου δημιουργήσει ακροαματικότητα. Πρέπει

να υπάρχει σεβασμός και αυτορρύθμιση γιατί άλλο ειδηση και άλλο σχόλιο. Η ειδηση είναι ιερή και το σχόλιο ελεύθερο.

Ως μέλος της Επιτροπής Δημοσιογραφικής Δεοντολογίας θα λέγατε ότι γίνονται πολλές παραβιάσεις; Αρκετές και πηγαίνουν κυρίως από την παραβίαση των λεπτών γραμμών μεταξύ δημόσιας και ιδιωτικής ζωής και από την έλλειψη σεβασμού προς το τεκμήριο της αθωότητας.

Και από την ευκολία που γίνεται στις μέρες μας κάποιος δημοσιογράφος; Είναι και αυτό ένας λόγος. Θα πρέπει να υπάρχει ένα επίπεδο γνώσεων, γιατί αν στην εποχή μας θεωρείται αρκετή γνώση η αποφοίτηση από το Παγκύπριο Γυμνάσιο, σήμερα πρέπει να θεωρείται το δίπλωμα Πανεπιστημίου. Όταν εργαζόμουν στο ΡΙΚ γράφτηκα στην Πάντειο και τελείωσα πολιτικές επιστήμες διότι πίστευα ότι δεν ήταν αρκετές οι γνώσεις που είχα.

Τι κρατήσατε από τα 31 χρόνια στο ΡΙΚ; Γνώρισα πικρίες αλλά και επιτυχίες. Έζησα όμορφα χρόνια.

Ποια ήταν η μεγαλύτερη δημοσιογραφική σας επιτυχία; Θα μπορούσα να αναφερθώ σε μια από τα πρώτα μου βήματα, όταν πήγαμε στην

Αθήνα, το Πάσχα του 1959, αμέσως μετά τον Απελευθερωτικό Αγώνα για να δούμε τον Διγενή και σκέφτηκα να του ζητήσω να μου δώσει ένα χαιρετισμό προς τον κυπριακό λαό διότι είχε φύγει διωγμένος από το νησί. Μου τον έδωσε και είχε σχολιαστεί πολύ θετικά. **Η πιο δύσκολη στιγμή της δημοσιογραφικής καριέρας;** Ήταν πολλές στιγμές του Αγώνα με αποκορύφωμα το ολοκαύτωμα στα Κούρδαλι που το έζησα από κοντά.